

Energimyndighetens övervägande avseende utvärdering av processer för stora demonstrationsprojekt (uppdrag 16 i regleringsbrevet 2013)

Bakgrund

Energimyndigheten har erfarenheter av stora demonstrationsprojekt och i regleringsbrevet för 2013 fick myndigheten i uppdrag att göra en utvärdering av de processer som är förknippade med denna verksamhet.

Energimyndigheten genomförde på eget initiativ under 2012 en utvärdering av de s.k. stora anläggningarna och vilka lärdomar som kan dras.¹ Denna egeninitierade utvärdering var ett viktigt underlag för en oberoende utvärdering² som genomförts av Faugert & Co Utvärdering AB under 2013 på uppdrag av Energimyndigheten.

I utvärderingen ingick, förutom de s.k. stora anläggningarna, även andra stora demonstrationsprojekt, affärsutvecklingsprojekt samt processen för NER-300 projekten. Därmed togs ett helhetsgrepp på Teknikverifiering och demonstration inkl. affärsutvecklingsprojekt (villkorslån).

Energimyndighetens analys och förslag till handlingsplan

Energimyndigheten kan konstatera att vad gäller slutsatser och rekommendationer överlappar och kompletterar de genomförda utvärderingarna varandra väl.

Mot bakgrund av de genomförda utvärderingarna vill Energimyndigheten peka på främst följande förhållanden vad gäller behovet av fortsatt utveckling av arbetet med stora demonstrationsprojekt.

Energimyndigheten konstaterar att förutsättningar idag för att budgetmässigt kunna klara den offentliga delen av finansieringen av stora demonstrationsprojekt har kraftigt förbättrats genom regeringens proposition³ Forskning och innovation för ett långsiktigt hållbart energisystem.⁴

Problemet med att anslagssparandet för stora demonstrationsprojekt inte får behållas kvarstår dock vilket kan leda till att projekten delvis får finansieras flera

---

¹ PM stora anläggningar – Chemrec, Susan. Linton Royen, Energimyndigheten Augusti 2012 och PM om särskilda medel till stora anläggningar. Vilka lärdomar kan dras. Susan Linton Royen, Energimyndigheten September 2012

² Utvärdering av Energimyndighetens processer förknippade med stora demonstrationsprojekt, Faugert & Co Utvärderingar AB, 2013-09-16

³ Prop. 2012/13:21, bet. 2012/13:NU6, rskr. 2012/13:153

⁴ Propositionen innebar bl.a. en förstärkning av tilldelade medel för Teknikverifiering och demonstration med sammanlagt 290 mnkr 2013-2016. Regeringen har också avsatt långsiktiga ramar för Energiforskningsanslaget på nivån 1,3-1,4 miljarder kronor per år samt en tillräckligt stor bemyndiganderam för kommande fyra år som gör det möjligt att planera och fatta stora långsiktiga beslut med realistiska utbetalningsplaner.

gångar under den upp till tioåriga genomförandefasen. Detta kan leda till undanträngning av annan viktig verksamhet och innebär ett ineffektivt sätt att utnyttja tilldelade medel.

En stor och svårlöst fråga är företagens medfinansiering och då särskilt SMF-företags möjligheter till långsiktiga åtaganden. En huvudanledning till att projekt misslyckas är just frågan om medfinansiering där frågor om exempelvis marknadsförutsättningar, förändringar i politiska styrmedel och förseningar snabbt kan kullkasta förutsättningarna för företagens medfinansiering. En nära och uthållig kontakt och kommunikation mellan myndigheten och stödmottagarna krävs för att få kunskaper och kunna följa projektets framåtskridande.

Med stöd av bl.a. de erfarenheter som vunnits i arbetet med stora demonstrationsprojekt organiserades arbete med NER300-projekten. Detta ledde till en betydande framgång där tre svenska projekt valdes ut av EU. Varje land kan få högst tre anläggningar. En viktig erfarenhet är att en bra intern organisation med rätt kompetens, förutom vad gäller tekniska frågor även ekonomiska och juridiska, kan vara avgörande för att få till stånd framgångsrika projekt. Viktigt är även en utvecklad kommunikation mellan myndigheten, stödmottagarna, regeringskansliet och EU.

Handlingsplan för det fortsatta arbetet

Energimyndigheten avser bl.a. utifrån genomförda utvärderingar genomföra en handlingsplan för att förbättra förutsättningarna för att framtida demonstrationsprojekt ska bli framgångsrika samt för att ändamålsenliga processer för målformulering, uppföljning, utvärdering och effektanalys ska kunna utformas.

Handlingsplanen har följande upplägg och en intern arbetsgrupp kommer att få i uppdrag att lämna förslag till genomförandet av handlingsplanen. I uppdraget bör ingå att belysa frågor om bl.a. följande förhållanden:

- **Interna resurser och kompetens**

Det behövs en tydlig intern organisation inom myndigheten där rollerna och förväntningarna uttalas tydligt och behovet av olika kompetenser gällande bransch-, företags- och marknadsfrågor samt juridiska frågor som behövs i de stora projekten. Tillräckliga interna resurser behöver avsättas för att långsiktigt och uthålligt arbeta med frågor som anknyter till stora demonstrationsprojekt vad gäller utlysningar, bedömningar av ansökan, uppföljning, utvärdering och effektanalyser. Tillföra myndigheten mer kunskap om bl.a. företagsfrågor i beredningsprocessen samt vid behov annan externt stöd eller kompetens.

- **Roller och ansvarsfördelning**

Roller och ansvarsfördelning både vad gäller myndighetens interna organisation för att ta tillvara de erfarenheter som vunnits i arbetet med stora anläggningar och demonstrationsprojekt, NER-300 och affärsutveckling, men även mellan *myndigheten* och stödmottagaren behöver

detta definieras tydligare. När det gäller statsstödsprövning måste även roller och ansvarsfördelning mellan myndigheten och regeringskansliet, EU och stödmottagaren definieras tydligare för att leva upp till de förväntningar och krav som ställs.

- **Statliga budgetregler och långsiktighet**

Som nämnts ovan har Energimyndigheten tillräckliga medel för att långsiktig kunna finansiera stora demonstrationsprojekt, men att frågan om få behålla anslagssparandet för stora demonstrationsprojekt under mycket långtid återstår att lösa. Detta förhållande utgör en risk för att dels projektet måste finansieras flera gånger och dels att annan viktig verksamhet kan trängas undan och inte kunna finansieras.

- **Stödmottagarnas olika förutsättningar att bedriva demonstrationsprojekt**

Det är viktigt för att få framgångsrika projekt att stödmottagarnas egen förmåga och behov av extra ”stöd” för att bedriva stora demonstrationsprojekt kan bedömas. Särskilt måste uppmärksammas SMF-företagens behov t.ex. av förskott för att klara kassamässig balans eller stöd vid statsstödsprövning. En central fråga är hur medfinansieringen ska ske, det kan finnas behov av att tidigt säkra att samarbetspartners eller intressenter med tillräcklig finansiell styrka knyts till projektet. Myndigheten arbetar med att företagens åtaganden kan säkrades med särskilda villkor för när finansieringen måste vara på plats. De erfarenheter som framkom från de nordiska länderna var att de inte kräver att all finansiering ska vara klar från början.

- **Projektens förutsättningar: tidsperspektiv, tekniska, ekonomiska, affärs- och marknadsmässiga, juridiska, administrativa förutsättningar**

Energimyndigheten och stödmottagare måste i ökad utsträckning löpande bevaka och analysera projektens förutsättningar och förändringar i dessa hänseenden som negativt kan påverka ett projekts genomförande samt aktivt arbeta för att uppnå långsiktiga lösningar.

- **Omvärldsfaktorer**

Energimyndigheten och stödmottagare måste löpande bevaka och analysera de omvärldsfaktorer som negativt kan påverka ett projekts genomförande samt i den mån det är möjligt föreslå lösningar. Det kan röra sig om t.ex. förändringar i politiska styrmedel eller andra förhållanden som ligger utanför myndighetens eller stödmottagarnas ansvar.

- **Utvecklad kommunikation (information och kunskapsbehov)**

En annan viktig förutsättning är att ha en utvecklad kommunikation mellan myndigheten och stödmottagarna eller andra berörda under hela processen från utlysning till genomförande och uppföljning, utvärdering eller effektanalys. För varje projekt måste finnas en plan som tar hänsyn

till informations och kunskapsbehov för att nå uppsatta mål och få till stånd framgångsrika projekt. Resultaten av verksamheten ska i ökad utsträckning kommuniceras externt.

- **Formerna för hur demonstrationsprojekt ska bedrivas/utlysas**

Formerna för utlysning kan behöva förtydligas. Utlysningen i sig själv behöver vara klargörande över t.ex. vilket stöd som kan komma ifråga, mot bakgrund av stödförordningen, och vilka krav som ställs på stödmottagaren exempelvis vad gäller medfinansiering eller statsstödsprövning. Ansvarsfördelning och roller behöver tydliggöras redan vid utlysningen, liksom myndighetens möjligheter att i olika skeden vara stödmottagaren behjälplig.

Myndigheten arbetar idag med en form av ”ständig utlysning” och har möjlighet att svara upp mot spontana ansökningar. Vanligen är detta dock en längre process där myndigheten och olika stödmottagare löpande diskuterar möjligheter till att stödja olika projekt innan detta leder till en formell ansökan om stöd. Myndigheten håller även öppet frågan om behovet av särskilda generella utlysningar inom ”demonstrationsprogram”. Det är viktigt att tydliggöra för stödmottagarna myndighetens möjligheter att stödja projekt av såväl demonstrationskaraktär som forskning- och utveckling, energiriktad grundforskning och affärsutveckling eller kommersialisering.